

HOL VANNAK A TÖMEGSÍROK? (14.) Közel volt a veszthely

Csókán 1944. október 23-án a falu határában végezték ki a magyarokat – Both István esperes tucatnyi áldozatot jegyzett fel – Egyre kevesebben látogatják a jelöletlen sírhelyet

Sajnos egyre kevesebb olyan tanúja van már az 1944-es borzalmak időszakának, akik megmutathatnák, hol várnak az ártatlan áldozatok tetemei arra, hogy végre méltó nyughelyükre kerüljenek. Most induló sorozatunk célja felkutatni azokat a helyeket, ahol a szemtanúk vagy a helytörténészek szerint a '44-es áldozatok jeltelen tömegsírokban nyugszanak. Várjuk olvasóink segítségét. Akik tudnak segíteni, kérjük, jelentkezzenek a 024 555 530-as telefonszámon, illetve a hetteve@magyarszo.com e-mail címen.

Csókán 1944. október 23-án délelőtt a Korhecz-féle ház (ma a Móra Ferenc Művelődési Egyesület székháza) pincéjéből fogatos kocsin,

parasztkocsin vitték kivégzésre a helyben és Hódegyházán összefogdosott magyarokat a katolikus temetőtől alig egy dűlőre fekvő határ részbe, és ott egy hevenyészett gödörbe lökték bele őket. A több mint egy tucat férfi kivégzésének, mészárlásnak szemtanúja is volt. A tömegsirt azóta sem merték

A magyar katonákat a rizstelepre vezették, és ott mind a hatot kivégezték, majd, mint akik jól végezték dolgukat, egyszerűen ott hagyták a szerencsétleneket. Szörnyű volt.

– Miután férjemmel, Nagy Józseffel összekevertünk 1949-ben, még hosszú évekig nem tudott napirendre térni fölöttem, sokáig nem tudta feldolgozni a '44 októberében látott szörnyűségeket. Azon a tragikus októberi napon a meggyötört, megkínzott, összevert férfiakat a Korhecz-féle háztól – a mi utcánkon, ahol most is lakunk – a mai Sutjeska utcán vitték végig a veszthelyre.

– Miután férjemmel, Nagy Józseffel összekevertünk 1949-ben, még hosszú évekig nem tudott napirendre térni fölöttem, sokáig nem tudta feldolgozni a '44 októberében látott szörnyűségeket. Azon a tragikus októberi napon a meggyötört, megkínzott, összevert férfiakat a Korhecz-féle háztól – a mi utcánkon, ahol most is lakunk – a mai Sutjeska utcán vitték végig a veszthelyre.

A hatóságok természetesen nem foglalkoztak a halálának a körülményeivel, hanem egyszerűen holtját nyilvánították, eltűnt a háborúban

A férjem akkor még 21 éves fiatal ember volt, kint állt az utcán délelőtt 9 óra tájban, amikor elhaladt előttük a fegyveres katonák, partizánok kísérték fogatos kocsit. A kocsiderékben többen feküdtek, már annyi erejük sem volt, hogy felüljenek. A kocsi szélén pedig még ketten ültek, alig tudtak kapaszkodni, hogy le ne essenek.

Nagy Ilona: A férjem mindent látott

megjelenni, halottak napján egy-egy virágcsokor jelzi, hogy van, aki mégsem feledkezett meg róluk.

A Korhecz családé volt ez a ház, amelynek pincéjében kivégzés előtt megkínzották az áldozatokat

– Azt a földet már eladtuk, nem tudom, most ki a gazdája. Mindössze egy gazos kisebb halom jele-

– Azt a földet már eladtuk, nem tudom, most ki a gazdája. Mindössze egy gazos kisebb halom jele-

A több mint egy tucat férfi kivégzésének, mészárlásnak szemtanúja is volt. A tömegsirt azóta sem merték megjeleníteni, halottak napján egy-egy virágcsokor jelzi, hogy van, aki mégsem feledkezett meg róluk.

zi, hogy hol végezték ki a partizánok a megkínzott csókaik és környékbeli magyarokat, köztük német vezetéknevű férfiakat is. Aki hozzátartozóját, ro-

– Azt a földet már eladtuk, nem tudom, most ki a gazdája. Mindössze egy gazos kisebb halom jele-

Csókához közel, ezen a környéken történtek a kivégzések

Gergely József

kerékpárra ült, aztán a fogatos kocsit és a fegyveres kísérő után hajtott, hogy lássa, mi történik velük. Nem kellett messzire mennie, csak a katolikus temetőtől alig egy dűlőnyi távolságra, éppen a mi földünkre, azaz a férjemek földjére, ahova a szerencsétlen embereket vitték.

A dűlőútól nem messze már előre ki volt ásva egy nem túl mély gödör. Az elhurcoltak közül akiben még volt erő, próbált menekülni, de mindannyiukat lelővöldözték, és a gödörbe lökdösték a szerencsétleneket. Amikor már mindenkit a gödörbe löktek, még beléjük lötték.

Morajkó József, a csókai helyi közösség tanácsának elnöke alig fél éves volt, amikor apját kivégezték, vagy ahogyan a hivatalos dokumentum szól: eltűnt a háborúban, ismeretlen helyen halt meg.

A kocsiderékben többen feküdtek, már annyi erejük sem volt, hogy felüljenek. A kocsi szélén pedig még ketten ültek, alig tudtak kapaszkodni, hogy le ne essenek. Az egyik szerencsétlen kétségbeesetten kiabált, hogy segítsenek, de hát nem mert senki semmit tenni, még szólni sem mertek.

– Amikor már nagyobb voltam, édesanyám olykor mesélt dolgokat a háború végéről, de sohasem részletezte, hogy mi is történt azokban a nehéz napokban.

A Csókán kivégeztettek (valószínű nem teljes) listája

Az öt éve elhunyt Both István csókai esperes plébános összegyűjtötte és feljegyezte az ártatlanul kivégeztett csókaik és hódegyházi polgárok nevét. Értük több alkalommal is szentmisét mutatott be. Melár József esperes által őrzött papírlapon ez áll:

A partizánok lelőtték: 1944. okt. 23.

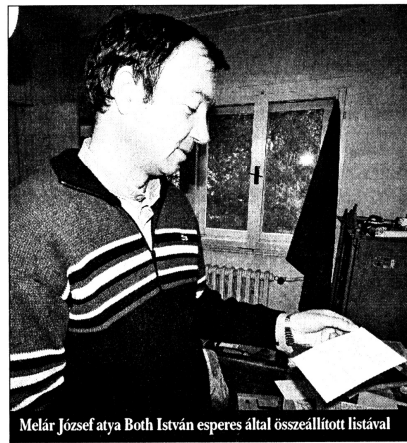
Dizák József, 33 éves, Halász (Oreghalász), Schwarzenbrunner (Nemes intéző, Macahalma),

Morajkó István, Korponai András, Katka Ferenc (örizte a partizánokat), Kovács (Rücskös Annus férje, rendőr), Gyömbér András (rendőr, jázovai), Vörös András (rendőr, jázovai), Lipták (a községházán élelmiszer felett intézkedett), Wenyhard (kastélyban igazgató) és Kanyó István, (rendőr).

A férjem ismerte a kivégeztetteket, mind csókaik voltak. Nem tudjuk, hogy a lovas kocsival hányszor fordultak, összesen hány embert vittek a veszthelyre, hiszen hódegyháziak is voltak Csóka határában kivégeztettek között. A férjem a kegyetlenségekről a családi összejöveteleken időről időre elmesélte a történeteket, hogy ne menjen feledésbe – emlékezett vissza Nagy Ilona, aki lány korában Törökkanizsán saját maga is megtapasztalta, milyen módszerekkel „dolgoztak” a partizánok.

Törökkanizsán az Obilic részben laktunk, napszámba jártunk dolgozni. Szüleimmel 1944-ben, pontosan már nem emlékszem, melyik hónapban, de emlékeimben úgy él, hogy a dohányt szedtük Pejin Andrija birtokán, és munka közben egyszer csak arra lettünk figyelmesek, hogy a városból a partizánok hat magyar katonai egyenruhás személyt kísérnek. A magyar katonákat a rizstelepre vezették, és ott mind a hatot kivégezték, majd, mint akik jól végezték dolgukat, egyszerűen ott hagyták a szerencsétleneket. Szörnyű volt – idézte fel a sok évvel ezelőtt történt tragikus eseményeket Ilonka néni.

Később újra férjhez ment, ezért szüksége volt az apám holtját nyilvánításáról szóló dokumentumra. A ható-

Melár József atya Both István esperes által összeállított listával

ságok természetesen nem foglalkoztak a halálának a körülményeivel, hanem egyszerűen holtját nyilvánították, eltűnt a háborúban.

■ GERGELY József